

Поговоримо про особливості організації освітнього процесу учнів із ООП

Щоби допомогти освітянам організувати якісне інклюзивне навчання, ми підготували огляд ключових аспектів та особливостей організації освітнього процесу учнів із особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році ([лист МОН від 03.09.2024 №6/679-24](#)).

Запрошуємо вас долучитись до учасників [дводенної Всеукраїнської інтернет-конференції «Інклюзивна освіта в НУШ: тенденції та інновації»](#), яка відбудеться 19.09.-20.09.2024. Під час етеру ми проаналізуємо досвід реалізації принципів інклюзивної освіти, обговоримо підходи педагогів-практиків і рекомендації експертів, а також розглянемо перспективи розвитку інклюзії в сучасній системі освіти.

Пріоритетні напрями роботи закладу освіти

Безпечне освітнє середовище

В умовах воєнного стану питання безпеки всіх учасників освітнього процесу та облаштування захисних споруд цивільного захисту (укриттів) для організації освітнього процесу в очному форматі є пріоритетними. Укриття мають відповідати вимогам доступності з урахуванням потреб маломобільних груп населення та передбачати можливості для переміщення і комфортного перебування в них осіб із ООП. Крім того, під час перебування в укриттях такі діти можуть потребувати додаткової індивідуальної підтримки, тому важливо, щоби працівники розуміли специфіку їхньої поведінки та володіли методами надання психологічної підтримки під час стресових ситуацій.

На допомогу освітянам: [стаття «Підготовка до нового навчального року: цивільний захист, охорона праці та безпека життєдіяльності»](#).

Створення психологічно комфортного середовища

Надання своєчасної психологічної підтримки педагогічним працівникам, здобувачам освіти, зокрема учням з ООП та залучення їхніх батьків до освітнього процесу є запорукою психологічно комфортного середовища.

Діти з ООП мають особливості когнітивних функцій, психоемоційних процесів, сенсорного і моторного розвитку. Тому з метою недопущення ускладнення та погіршення їхнього психологічного стану педагогам необхідно проводити заходи, спрямовані на попередження вторинної психологічної травми.

Забезпечення права на освіту дітям, які були вимушені змінити місце проживання (перебування)

Відповідно до [Закону України «Про освіту»](#) учням, які були вимушені змінити місце проживання (перебування) та місце навчання, гарантується право на:

- організацію освітнього процесу в дистанційній формі або в будь-якій іншій формі, що є найбільш безпечною для його учасників (частина перша ст. 57 Закону);

- вибір батьками закладу освіти, освітньої програми, виду і форми здобуття дитини відповідної освіти (ст. 55 Закону).

Тож Міністерство звертає увагу на недопущення порушення прав осіб з ООП на здобуття освіти відповідно до їхніх індивідуальних потреб і можливостей, зокрема на відмову в організації інклюзивного навчання за різними форматами з урахування норм [наказу МОН від 07.08.2024 №1112](#).

На допомогу освітянам: стаття «Вимоги до організації освітнього процесу за новим Порядком: огляд наказу МОН №1112».

Запрошуємо вас долучитись до учасників [Всеукраїнської інтернет-конференції «Психологічна підтримка та безпека учасників освітнього процесу»](#), яка відбудеться 12.09.2024. Під час етеру ми обговоримо та проаналізуємо питання безпекової ситуації та організації психологічно комфортного освітнього простору, оскільки ці питання є напрочуд важливими в умовах війни і не тільки.

Організація освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти

У 2024/2025 навчальному році організація інклюзивного навчання здійснюється відповідно до законів України [«Про освіту»](#), [«Про повну загальну середню освіту»](#) та [Порядку організації інклюзивного навчання](#), з урахуванням категорії особливих освітніх потреб та рівнів підтримки, рекомендованих ІРЦ. Освітній процес може бути організований:

- в очній (денній) формі, у тому числі із застосуванням змішаного навчання;
- у дистанційній формі;
- за індивідуальною формою (екстернатною (екстернатом), сімейною (домашньою), педагогічним патронажем).

У період дії воєнного стану гранична кількість учнів з ООП в інклюзивних класах, визначена Порядком, **не застосовується**. У разі звернення законних представників дитини керівник закладу освіти зобов'язаний утворити інклюзивний клас та організувати інклюзивне навчання з урахуванням рівня підтримки, визначеного у висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи. За наявності в закладі освіти кількох класів одного року навчання учні розподіляються пропорційно між такими класами.

Діяльність команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП

Безпосередня реалізація інклюзивного навчання у закладі загальної середньої освіти забезпечується командою психолого-педагогічного супроводу, учасниками якої є:

- педагогічні працівники;
- асистент вчителя;
- практичний психолог;
- залучені фахівці;
- батьки дитини.

Таким чином, команда супроводу володіє конфіденційною інформацією про особливості розвитку дитини. Створення **однієї команди супроводу** для всіх дітей з ООП у закладі освіти, а отже включення до неї усіх батьків, означає порушення права дитини на конфіденційність і є **неприпустимим**.

На допомогу освітянам: стаття [«Як організувати ефективну роботу команди психолого-педагогічного супроводу школярів із ООП»](#).

Зміст освітньої діяльності

Організація освітнього процесу для дітей з ООП в інклюзивних класах здійснюється за освітньою програмою закладу освіти, яка доповнена корекційно-розвитковим складником. Його реалізація передбачає:

- проведення індивідуальних та групових корекційно-розвиткових занять;
- корекційну роботу під час вивчення всіх навчальних предметів, що полягає у застосуванні адаптацій навчального матеріалу;
- використанні спеціальних методів та способів роботи відповідно до потреб і можливостей дитини.

Досягнення максимальної реалізації потенціалу учня та забезпечення прогресу його розвитку забезпечується завдяки таким факторам:

- врахування особливих освітніх потреб;

- забезпечення особистісно орієнтованого спрямування освітнього процесу;
- застосування адаптації та/або модифікації окремих навчальних предметів (інтегрованих курсів).

МОН звертає увагу на тому, що **неприпустимою** є рекомендація щодо навчання дитини з ООП за програмою **спеціального** закладу освіти.

Оцінювання навчальних досягнень учнів

Невід'ємною частиною освітнього процесу є оцінювання навчальних досягнень учнів, яке має бути спрямованим на створення сприятливих умов для повного розкриття потенціалу кожної дитини з ООП. Тож МОН пропонує скористатись методичними рекомендаціями [«Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами»](#), які розроблені Українським інститутом розвитку освіти. Вони містять практичні інструменти та поради, які дозволяють адаптувати процес оцінювання до індивідуальних потреб кожного учня та відстежувати прогрес їх розвитку.

На допомогу освітянам: стаття [«Оцінювання учнів із ООП: особливості, підходи та практичні інструменти»](#).

Надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг

В умовах інклюзивного навчання корекційно-розвиткові заняття, що визначені індивідуальною програмою розвитку можуть проводитись такими фахівцями:

- педагогічними працівниками закладу освіти, введеними до штатного розпису закладу освіти;
- іншими педагогічними працівниками на умовах цивільно-правових договорів;
- фахівцями ІРЦ (в межах робочого часу фахівців);
- педагогічними працівниками спеціальних закладів освіти (в межах штатної чисельності педагогічних працівників спеціальної школи).

У період дії воєнного стану учні класів, які вимушені змінити своє місце проживання (перебування), в тому числі перебувають за кордоном, здобувають освіту з використанням технологій дистанційного навчання та не отримують додаткових психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг за місцем навчання можуть отримати їх ІРЦ, в тому числі дистанційно.

Для забезпечення додаткової підтримки учнів із ООП, які навчаються за формою **педагогічного патронажу** (крім спеціальних закладів освіти), додаткові послуги можуть надаватись в ІРЦ чи в інших закладах/установах (реабілітаційні заклади, спеціальні заклади освіти тощо) в обсязі, який визначений у індивідуальній програмі розвитку та відповідає потребам учня та стану його здоров'я. Відповідно до Положення про індивідуальну форму здобуття повної загальної середньої освіти кількість навчальних годин, визначених для організації навчання за формою педагогічного патронажу, може використовуватись на вивчення навчальних предметів обов'язкових для вивчення відповідно до освітньої програми за умови виконання вимог державних стандартів.

Кадрове забезпечення

Забезпечення закладу освіти кваліфікованими педагогічними працівниками є найважливішим завданням керівника закладу освіти. Він має стимулювати педагогів до саморозвитку, дбати про постійне вдосконалення їхніх компетентностей, зокрема щодо роботи з дітьми з особливими освітніми потребами та розвивати систему наставництва.

У листі МОН просить звернути увагу на **недопущення порушень трудового законодавства** по відношенню до педагогічних працівників, які забезпечують інклюзивне навчання (вчителів, асистентів вчителів, вчителів-дефектологів), зокрема на укладання короткострокових трудових договорів. Цей вид працевлаштування позбавляє педагогічних працівників повного спектру соціальних гарантій, не забезпечує фінансової стабільності та захищеності, які зазвичай надаються на підставі постійної або тривалої зайнятості. Відсутність гарантій може спричинити психологічний стрес і негативно позначитися на продуктивності та якості виконуваної роботи. Також МОН звертає увагу, що невивплата коштів фахівцям, з якими укладено цивільно-правові угоди, також

призведе до втрати висококваліфікованих працівників, і в результаті до порушення прав дітей з ООП на якісну освіту.